

Osvrt na film *Memento* (2000)

Tomislav Laljak

Filozofski fakultet u Zagrebu

Odsjek za psihologiju

ORCID: 0000-0001-5280-8763

Memento je triler redatelja Christophera Nolana nastao 2000. godine. Nolanu je to tek drugi film koji je režirao. Naime, njegov prvi film, također triler, *Following* nastao je s budžetom od 6000 dolara, a radio ga je vikendima u suradnji s prijateljima. Upravo taj film, to jest njegov uspjeh, pružio je Nolanu priliku da režira *Memento*. Nakon toga zaredale su se i druge uspješnice, poput trilogije o *Vitezu Tame*, misterija *Prestiž* u kojem se pojavljuje Nikola Tesla, ZF pustolovina *Početak* i *Interstellar* te ratne drame *Dunkirk*. One su mu donijele četiri nominacije za Oscara. Prva nominacija bila je ipak za *Memento*, ona za najbolji originalni scenarij, podijeljena s njegovim bratom Jonathanom Nolanom na čijoj je priči baziran film.

Glavnu ulogu u filmu tumači Guy Pearce, mnogima poznat iz tri godine starijeg *LA Povjerljivo*. Lik kojeg utjelovljuje je Leonard Shelby. Leonard je udovac u svojim 30-ima. Njegova žena je ubijena tijekom provale u njihov dom, a pokušavši ju obraniti od napadača Leonard dobiva tešku ozljedu glave koja uzrokuje anterogradnu amneziju, što znači da više ne može stvarati nova dugoročna sjećanja. Anterogradna amnezija na prvi pogled izgleda kao nemogućnost učenja novih informacija, no kad se pobliže razmotri taj fenomen, postaje jasno da su osnovne mogućnosti perceptivnog učenja, učenja odnosa između podražaja i reakcije, te motoričkog učenja sačuvane, no da je nemoguće složeno učenje, tj. učenje odnosa (Hromatko i Tadinac, 2012). Drugim riječima, implicitno (nenamjerno) je pamćenje očuvano, a izgubljena je sposobnost eksplicitnog (namjernog) pamćenja (Zarevski, 2002). Leonard zaista ne može upamtiti nove informacije, kao što su imena i lica ljudi ili ime motela u kojem je odsjeo. Stoga on važne informacije bilježi instant-fotoaparatom (polaroidom) na čije slike zapisuje kratke bilješke za koje smatra da će mu koristiti. Sternberg (2005) upravo piše kako ljudi koji boluju od amnezije obično ostvaruju vrlo loš rezultat na zadacima dosjećanja i reprodukcije deklarativnog znanja kojima se ispituje eksplicitno pamćenje. S druge strane, oni pokazuju uglavnom normalan uradak na zadacima upotpunjenja riječi i dosjećanja uz znak kojima se ispituje implicitno pamćenje. Također, osobe s dijagnosticiranom amnezijom mogu biti uspješne u zadacima koji zahtijevaju proceduralno znanje (vještine, znanje kako nešto učiniti). Leonard nekoliko puta naglašava kako koristi navike i rutinu kako bi učinio život mogućim, što sugerira upravo očuvanu sposobnost motoričkog učenja, to jest očuvano proceduralno znanje.

Film prati Leonarda koji pokušava pronaći provalnika koji mu je ubio ženu. Posebnost je ovog filma što se radnja odvija unatrag. Tako film počinje scenom u kojoj Leonard u napuštenoj zgradi pištoljem ubija jednog čovjeka.

Nakon prve scene još ne znamo tko je to i zašto ga je ubio. Tek poslije, malo po malo, saznajemo kako je uopće došao u tu zgradu, tko je čovjek kojeg je ubio pa i zašto ga je ubio. Anterogradna je amnezija Leonardu znatno otežala ovaj zadatak. Osim već spomenutih fotografija i kratkih poruka koje koristi za bilježenje važnih informacija, one najbitnije podatke (ime provalnika, broj registracije na automobilu provalnika) tetovira na tijelo. Sve ovo film čini vrlo zanimljivim i uzbudljivim, ali također stvara podlogu za propuste. Tako Leonard jednu od bilješki zapisuje usred noći, a u filmu je jasno vidljivo da je još bio dan kada ju je saznao. Sadržaji se u kratkoročnom pamćenju mogu zadržati od nekoliko sekundi do nekoliko minuta, a zatim bi trebali prijeći u dugoročno pamćenje želimo li ih trajno pohraniti (Sternberg, 2005). Taj prelazak u Leonardovu slučaju nije moguć, pa ovakva nedosljednost pomalo narušava integritet filma. Također, voditelj motela Leonardu, shvativši njegovo stanje, iznajmljuje dvije sobe. S druge strane, Leonard, kako bi uopće znao gdje stanuje, među svojim bilješkama drži i ime motela te broj sobe. Dakle, ovakvu prevaru bi ipak trebao moći prozreti. U dijelu je filma čak naglašeno kako je Leonard svjestan efekata amnezije i potencijalne želje drugih ljudi da ga iskoriste. Stoga on preferira razgovore oči u oči kako bi mogao čitati neverbalne znakove komunikacije. Neverbalni znakovi nisu uvijek pod potpunom kontrolom osobe te mogu skrivati poruku koja nije kongruentna s verbalnom porukom, ali je često točnija te izražava pravu namjeru osobe (Aronson, Wilson i Akert, 2005).

Memento, koji je snimljen za samo 25 dana, većinu vremena vrlo dobro i vjerodostojno prikazuje osobu s anterogradnom amnezijom, oštećenim dugoročnim pamćenjem za razdoblje nakon ozljede. No gledatelju koji malo bolje poznaje ovaj poremećaj na trenutke se može činiti kako se Leonard snalazi i suviše dobro. Ipak, na račun toga pružena nam je napetost, intrigantnost, uzbudjenje te sve ostalo što jedan triler čini poželjnim za gledanje. Film završava obratom čija je interpretacija djelom prepuštena slobodnoj volji gledatelja. Stoga ću se suzdržati od komentiranja, a onima koji film još nisu pogledali, ostaviti mogućnost da ih iznenadi i zgrane.

LITERATURA

Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.

Hromatko, I. i Tadinac, M. (2012). *Uvod u biološke osnove doživljavanje i ponašanja*. Zagreb: FF Press: Dominović.

Sternberg, R. (2005). *Kognitivna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Zarevski, P. (2002). *Psihologija pamćenja i učenja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.